

A VIETNAMI HALLGATÓK MAGYAR NYELVI OKTATÁSA

FÜGEDI ISTVÁN, intézeti vezetőtanár

Intézetünknek évek óta sok olyan vietnami hallgatója van, akik hazájukban 7 hónapon keresztül heti 20 órában, az órák háromnegyed részében vietnami oktatóktól tanulták a magyar nyelvet. Ilyen előzmények színté csábítanak olyan kijelentésre, hogy a magyar nyelv további oktatása valami merőben új módszerek alkalmazása, merőben új követelmények elé állítja a tanárt. Erről szó sincs.

A vietnami hallgatókkal való foglalkozást úgy tekintjük, mint az oktatás második szakaszát, amelyet a metodikai irodalom az összetett beszédjártasságok kialakítása fázisának nevez. Ebben a szakaszban a hallgató olyan mértékben sajátítja el a nyelvet, hogy figyelme elsősorban az információcsere tartalmára irányul.

E tudásszint eléréséhez két alapelv következetes alkalmazására van szükség. Először: szélesíteni kell a tudatosság körét, elmélyíteni tartalmát; másodsor: biztosítani kell a hallgató aktivitását, vagyis szellemi energiájának a lehető legjobb kihasználását, /többek közt a formai elemek automatizálása érdekében is/. Ez nem könnyű feladat. Ezt azért is hangsúlyozom, hogy rámutassak arra, hogy a vietnami hallgatókat oktató tanárookra nem kisebb felelősség hárul, mint azokra, akik az oktatást az alapoknál kezdik.

A tudatosságra való törekvés a vietnami diákok oktatásában még fontosabb, mint más nemzetiségű diákoknál. Ennek legfőbb oka az, hogy a vietnami és a magyar nyelv rendszere közötti különbség összehasonlíthatatlanul nagyobb, mint például a magyar és más európai nyelvek között. Nyelvünk rendszere teljesen idegenszerű a vietnami diáknak, s ez fordítva is áll. Hogy csak egy példát említsek, számunkra egzotikum az, hogy a vietnami nyelvben a cselekvéstartalmat hordozó szavak sem formai jegyek, sem jelentésük alapján szófajilag nem kategorizálhatók. Csak a mondatban derül ki, hogy megnevezünk, minősítünk-e velük, vagy csupán igei természetüket mutatják. Ugyanez a szófaji osztályozhatatlanság másféle szavaknál is előfordul. Például a magyar távol, távoli, távolság szavaknak a vietnamiban egy és ugyanaz a szó felel meg.

A vietnamiak oktatásában magasabb fokra kell emelni a tudatosságot. A tudatosság magasabb foka azt jelenti, hogy a hallgató ne csak a "hogyan"-ra kapjon választ, hanem lehetőség szerint a "miért"-re is; jelenti a mon-

datok születésének, átalakíthatóságának ismeretét, s legmagasabb fokon a valóságnak a célnyelv látásmódja alapján történő megragadását, ami együtt jár az anyanyelv és a célnyelv közötti kontrasztív szemlélettel is olyképpen, hogy a hallgató nemcsak a különbséget látja meg, hanem a különbség okát is, és a különbségekben az azonos elemeket is.

A magyarban például a "függ" ige vonzata "valamitől", a vietnami megfelelő "valamibe". Két különböző, de ugyanakkor az azonosság jegeit is magában foglaló látásmódról van itt szó. Amikor a hallgató az ilyen összefüggéseket keresi, és észre is veszi, ez nemcsak a nyelv tudatosabb ismeretét jelenti, hanem egyfajta intellektuális töltésű örömet is, ami érzelmileg is motiválja a nyelv iránti érdeklődését. Egyik-másik diákban még a nyelvünk iránti szenvedélyes érdeklődés is felébred. Ugy vélem, nem kell bizonygatnom, hogy mindennek -- áttételesen -- politikai hatása is van.

Csak a legnagyobb elismeréssel lehet szólni azoknak az oktatóknak a munkájáról, akik a Hanoi Idegennyelvű Egyetemen a magyar nyelvet tanítják. A hallgatók ott igen jó nyelvtani alapra tesznek szert. Produktív fokon elsajátított szókincsük nagy, kifejezőképességük jó. Nyelvi megnyilatkozásaikban azonban gyakran akadnak típushibák, zavaros mondatok.

Ennek egyik oka az, hogy a sokrétű szabályrendszerben a szabályok keverednek. A megadott vezérlő sablon irányítását más szabályok keresztetik. Ezért születnek az ilyen mondatok: A szentet erőművekre használják fel. Magyarországból ipari országgá vált. A hidak összekötik Pestet és Budával.

Amikor a hallgató ez utóbbi mondatot szerkeszti, tudatában a következő megállapítás születik meg: Van Pest és Buda; és van egy nyelvi séma: összeköt valamit valamivel. Ezért aztán együtt szerepel a mondatban a "valamivel" meg az "és". A sablon szerepe olyan erős a hallgatóban, hogy még akkor is nehéz rávezetni a helyes megoldási variációkra, ha lefordítjuk a mondatot vietnamira, utána visszafordítatjuk magyarra.

A példa alapján és általánosságban is mondhatjuk, hogy a hallgatók nyelvhasználatában nem érvényesül kellőképpen a két nyelvben meglévő analógia. A típushibák, zavaros mondatok másik oka a negatív transzfer. Negatív transzferrel állunk szemben például ebben a mondatban: Nem a vizsgának tanulok, hanem a tudásnak. Ebben a mondatban csupán egy helytelenül megválasztott ragról van szó. Ilyen esetben kisebb a félreérthetőség lehetősége, mint amikor a mondat szerkezetében és a toldalékokban, illetve azok hiányában jelentkezik a vietnami nyelvi szemlélet.

A vietnami mondat gyakran explicit formában is kifejezi azt, ami a magyarban csupán beleértendő, ugyanakkor a magyar nyelvi gondolkodás által várt előjáró olykor elmarad, máskor az ige előjárói, illetve irányjelölő funkciót is betölt. Vegyük példaként a következő mondatot: Jegyet vesznek a színházba. Ez a mondat a negatív transzfer maradéktalan érvényesülése esetében így hangzik: Én vesz jegy megy színház. Ez nemcsak hogy nem jó, de a benne előforduló valamennyi szó felhasználásával nem is lehet olyan magyar mondatot szerkeszteni, amely tartalmilag megegyezne a

"Jegyet veszek a színházba" mondattal. Vietnami hallgató legjobb esetben ilyen mondatot szerkesztene: Jegyet veszek a színházba /való/ menéshez. Vietnami hallgatóink írásbeli munkáiban nagy számban fordulnak elő ilyen szerkezetek.

Igen gyakran a nyelvi forma mechanikus értelmezésével, valamint az interferenciával magyarázható nemcsak a zavaros mondat, hanem a mondat tartalmában jelentkező logikai ellentmondás, sőt az írott és mondott szöveg szerkezeti kuszasága is.

Az elmondottakból következik, hogy a vietnami hallgatókban fejleszteni kell nyelvünk természetének a megértését, anélkül azonban, hogy túl sokat beszéljünk a nyelvről.

Oktatómunkánk középpontjában a beszédtevékenység álljon. Beszédre pedig csak a beszéd gyakoroltatásával lehet eredményesen tanítani. Legfőbb feladatunk ilyen meghatározása nem mond ellent annak, hogy hallgatóink számára a magyar nyelv eszköz ahhoz, hogy az egyetemen megértsék az előadásokat, s az egyetemi jegyzeteket könnyen olvashassák. A hallgatóknak az egyetemen nagyrészt receptív jártasságra van szükségük. Az is igaz viszont, hogy a "reproduktív jártasságok nagyobb mértékben segítik a receptívek kialakulását, mint fordítva."

A beszédtevékenység a nyelvet tanuló számára az aktivitás legmagasabb formája. Ezt a tényt még a kezdőket tanító tanárnak is figyelembe kell vennie, a haladókat tanítóknak pedig különösen. Ennek az igazságnak a tudatában kell kezelni az úgynevezett készségfejlesztő gyakorlatokat is, amelyeket végezhetünk majdhogynem mechanikusan, máskor csak alap, kiindulás az önálló nyelvi megnyilatkozáshoz vagy a beszédértés fejlesztéséhez.

Különös módon a vietnamiak éppen a beszédértésben gyengék, pedig általában a közlés szokott a gyengébb oldala lenni a nyelvet tanulónak. Vietnami hallgatóink adott témáról könnyen, termékeny fantáziával beszélnek, sőt a közlés tekintetében még életszituációban is megállják a helyüket, viszont igen gyakran leolvasható az arcokról a reménytelen igyekezet, nem tudják felfogni az egyszerű formában közölt információt sem.

A tanár a diáknak a nehézségek leküzdésében elsősorban a tanórán ad segítséget. Keresnünk kell azonban annak a módját is, hogy hogyan tehetjük tudatosabbá, hatékonyabbá a hallgató otthoni munkáját. Mivel nem lehet az adott óraszámkereten változtatni anélkül, hogy valamilyen érdeket ne sértenénk, ez különösen égető feladat.

A vietnami hallgatók beszédértésbeli nehézségein segíteni munkaigényes feladat. Biztosítani kell az otthoni szöveghallgatást, s a tankönyvi szövegeket új, az élőbeszédhez közelebb álló szövegekkel kell kiegészíteni. Ezt a hallgatók nemcsak tudomásul veszik, hanem igénylik is.

ОБУЧЕНИЕ ПОДГОТОВЛЕННЫХ ВЬЕТНАМСКИХ СТУДЕНТОВ
ВЕНГЕРСКОМУ ЯЗЫКУ

Иштван Фюгеди, старший преподаватель института
(резюме)

Дальнейшее занятие с вьетнамскими студентами мы можем считать второй стадией обучения, которую методическая литература называет фазой составных речевых навыков. В этой стадии внимание устремляется в первую очередь на содержание обмена информацией. Чтобы подняться до этого уровня, необходимо осуществлять два принципа:

1. нужно углублять сознательность.
2. нужно обеспечивать активность студентов, то есть наиболее лучшее использование его умственных способностей по возможности.

Вьетнамцы приобретают хорошую грамматическую основу в Ханойском Подготовительном Институте, их лексика, осваивая на репродуктивной степени большая, они хорошо могут выражать свои мысли. Однако в высказываниях часто бывают типичные ошибки, непонятные предложения. Это отчасти объясняется тем, что в употреблении языка студентами не осуществляется аналогия, имеющаяся во вьетнамском и венгерском языках. (Типичная ошибка, например, что окончание существительного, которое зависит от глагола сочетается с неподходящим существительным.) Другая причина - интерференция, которая часто происходит из-за огромной разницы между двумя языками.

Речевая деятельность является самой высокой формой для человека, учащегося языку, поэтому речевая деятельность должна стоять в центре нашей учебной работы.

Наши вьетнамские студенты в понимании речи более слабые, чем в письменном и устном выражении своих мыслей. Поэтому нужно обеспечивать домашнее прослушивание текстов, нужно дополнять тексты учебника новыми текстами, более подходящими к характеру нашего языка.

Кроме того, необходимо искать способы, ведущие к более успешным результатам в домашней работе студентов.

DER UNGARISCHUNTERRICHT DER IN VIETNAM
VORBEREITETEN VIETNAMESSISCHEN STUDENTEN

István Fügedi, Dozent im Internationalen
Vorbereitungsinstitut, Budapest

Resümme

Die weitere Beschäftigung mit den vietnamesischen Studenten kann so betrachtet werden, als die zweite Etappe des Unterrichts, die in der Methodik mit dem Namen "Phase der zusammengesetzten Sprachfertigkeiten" bezeichnet wird. Die Aufmerksamkeit richtet sich in dieser Periode auf

den Inhalt des Informationsaustausches. Zur Erreichung dieses Wissensniveaus ist notwendig, zwei Grundprinzipien konsequent anzuwenden:

1. Man muß den Kreis der Bewußtheit erweitern, ihren Inhalt vertiefen,
2. Die Aktivität der Studenten, die möglichst beste Ausnützung ihrer geistigen Kräfte muß gesichert werden.

Die Vietnamesen haben sich im Vorbereitungsinstitut in Hanoi gute grammatische Kenntnisse angeeignet, ihr produktiv Wortschatz ist groß, ihr Ausdrucksvermögen ist gut.

Es gibt aber in ihrer sprachlichen Äußerungen oft typische Fehler, unklare Sätze. Der Hauptgrund dafür ist, daß die Analogie in der Muttersprache und Zielsprache in ihrem Sprachgebrauch nicht genug zur Geltung kommt. (Ein häufiger Fehler ist z.B. daß die Rektion des Verbs nicht an das entsprechende Substantiv geknüpft wird.)

Der andere Grund dafür ist der negative Transfer, der wegen der riesengroßen Unterschiede zwischen den beiden Sprachen sehr oft wirkt.

Die Sprechfähigkeit ist für den Studenten, die höchste Form der Aktivität, deswegen soll diese Tätigkeit im Mittelpunkt der Lehrtätigkeit stehen. Das verstehende Hören ist die Schwäche der vietnamesischen Studenten. Ihr mündliches und schriftliches Ausdrucksvermögen ist wesentlich besser. Deswegen muß die Möglichkeit gesichert werden, auch zu Hause verschiedene Texte anhören zu können. Die Texte des Lehrbuches müssen durch neue, dem Charakter unserer Sprache besser entsprechenden Texte ergänzt werden. Darüber hinausgehend muß man nach die Möglichkeiten suchen, die die außerunterrichtliche Arbeit der Studenten erfolgreich machen.